

Kildekritikk

Det finnes mange måter å jobbe med kildekritikk på. Ofte har elevene også brukt tid på temaet på ungdomsskolen, og vet mye om de vanligste faresignalene. Likevel ser vi at mange velger å bruke kilder som ikke er reliable, eller faglig sett har godt nok innhold i forhold til hva som forventes i videregående skole. Hvorfor omsetter de ikke det de vet til praksis? Og kan de egentlig det viktigste?

En mulig tilnærming

Implementer kildekritikk i arbeidet med innleveringer – og la det være tydelig at kvaliteten på kildene vil være en del av vurderingsgrunnlaget. La elevene begynne på egenhånd med å finne informasjon – eller gå gjennom kildekritikken før de får lov til å google.

Alternativt kan man starte prosessen ved å bruke «Infokomptrekanten», for å hjelpe elevene med å aktivere forkunnskaper og minne dem på hvordan de kan effektivisere informasjonsinnhenting. Etter at de har arbeidet en stund på egenhånd, kan man gjennomføre opplegget beskrevet under.

- Bibliotekar eller lærer går gjennom i plenum hva man skal tenke på når man vurderer en kilde. Her er det naturlig med mye elevaktivitet. Diskuter punktene som kommer opp på tavla, og vis elevene hvordan ulike punkter kan være mer eller mindre viktige i vurderingen, alt etter oppgave. Det kan være aktuelt å trekke frem:
 - **Opphav:** Hvem står bak informasjonen? Er det en kilde med høy autoritet? Hva er intensjonen med teksten? (Ingen publiserer noe uten at de vil noe med det.)
 - **Publiseringstidspunkt:** Er dette alltid viktig? Hva er forskjell på for eksempel historiske tema og dagsaktuelle tema?
 - **Layout:** Her kan man diskutere skrifttype, fargevalg, bildebruk ved for eksempel å sammenligne NRK og VG. Hvilke farger forbinder man med autoritet? Farger kan ha ulik betydning, spalte- og bildebruk i ulike land.
 - **Språk:** Hvordan er fagterminologi, slang, skrivefeil i kilden? Svekker eller styrker språkbruken kildens troverdighet?
 - **Reklame:** Hvor mye reklame dukker opp i kilden? Hvilken type reklamen og påvirker den kvaliteten på informasjonen?
 - **URL (nettadressen):** Her kan man ganske kjapt vurdere om man skal stole på kilden:
 - Hengelås eller https?
 - Kjente aktører har gjenkjennelige adresser: politiet.no, regjeringen.no, uis/uib/uio.no osv.
 - Domene: .no .com .net .org .edu .gov → Hvilke domener har høy/lav autoritet?
 - Filtype

Råd til samtaler om kilder

- Ta utgangspunkt i elevens egne synspunkter. Ofte søker vi ubevisst etter informasjon som bekrefter det vi allerede vet, som passer våre egne meninger. Det gjelder både hva vi mener som enkeltpersoner, men vi preges også av strømningene i samfunnet rundt oss. Trekk inn eksempler alt etter hvilket fag du jobber med. Det kan være amerikansk politikk eller norsk abortdebatt. Man kan også bruke følgende sitat: "Archaeology is the search for facts, not truth. If it's truth you're looking for Dr. Tyree's philosophy class is down the hall" (Indiana Jones and the Last Crusade).

- De ulike punktene i kildekritikken virker sammen, og man må alltid vurdere hvilket behov man har, hva oppgaven krever av kildene. Man kan også bruke oppskriften for kildeliste som en rask sjekklister for kildekritikk: Har du problemer med å lage en skikkelig kildeinnførsel, bør du kanskje finne en annen kilde?
- Hvis elevene nå allerede har brukt tid på å finne informasjon, la dem vurdere og diskutere om de har tatt høyde for alle punktene i lista. Er de fornøyde med kildene, eller må de lete etter nye? Gå gjerne gjennom noen eksempler i plenum.